

Foreldrefokusert arbeid med barn - Utviklingsstøtte

Reidun Hafstad og Haldor Øvreeide

Visby 18.08.2011

Institutt for familie og relasjonsutvikling

ifru@ifru.no

Barns psykologiske eksistens oppstår i dialog mellom to prosjekter

- Barnets **iboende og utfoldende utviklingskapasitet** - barnet søker omsorgspersoner - foreldre
- Samfunnets behov for **sosialisering og regenerering** - samfunnet institusjonaliserer foreldre i en rolle

Foreldre er derfor «valgt» både av barn og samfunn

Utvikling er transaksjonell

- **1. faktor:** Barnets egenskaper – temperament etc.
- **2. faktor:** Foreldrenes egenskaper, innstilling/forståelse
 - Interaksjonens karakter (transaksjonen) bestemmes av 1. og 2. faktor, som så, gjennom "feed forward", danner en selvstendig
- **3. faktor:** Et mønster som påvirker og organiserer atferden i neste episode
 - Barnet, (vi), har en innebygd «forforståelse» i relasjoner.
 - Med en gang det har vært interaksjon, så finnes en også en relasjon som skaper et element av repetisjon i neste interaksjon.
 - 3. faktor generaliseres raskt i en relasjonen, men også på tvers av relasjoner

To metodiske hovedlinjer

1. *Veiledning* til foresatte for å optimalisere deres daglige omgang med barnet ut fra kunnskap om **utviklingsstøttende dialog**, og forståelse av **foreldres rolle**. Utgangspunkt i interaktive øyeblikk - video eller beskrivelser.
2. *Triangulert samtale* med barn og foreldre for å fremme **dialogkvalitet** og **utviklingsstøttende narrativer**. Utgangspunkt i relevante tema og erfaringer

1 og 2 kan kombineres – felles for begge er at metoden forankres i barnet som erfarende og kooperativt vesen

Tre faglige fokus

- **Prosess** - dialog – relasjonell regulering av følelser og kognitive prosesser mellom foreldre og barn - (og mellom foreldre og omgivelsene)
- **Struktur/makt** - roller, avhengighet og maktutøvelse i trekanten – barn – foreldre – samfunn («vi andre»)
- **Produkt** - relasjon/tilknytning og narrativ - grunnlag for å være konstruktivt handlende/samhandlende som barn og foreldre

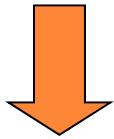
Prosess/dialog

- Medopplevelse/intersubjektivitet er nødvendig for presis utviklingsstøttende dialog mellom foreldre og barn
- Prosessprinsipper er allmennmenneskelige egenskaper som skaper grunnlag for relasjonell aksept og preferanse (tilknytning) og psykologisk ekspansjon (utvikling)
- Prosessprinsippene er også uttrykk for en tilpasningskompetanse

Dialog

- Intersubjektivitet / medopplevelse / erkjennelse av Din tilstand

- Utløser felles ressurser

- Støtte / ivaretagelse / ny kunnskap tilknytning / lojalitet

Dialogens to tema

Det **relasjonelle** og emosjonelt orienterte jeg-du – tema

Det **saksorienterte** tema – verden utenfor relasjonen

Det første tema bærer det andre

Dialogprinsipper

- **Følger** – toner seg inn til barnets psykologiske tilstand – mentaliserer implisitt/eksplisitt
- **Relevans** – utløser (skaper) nysgjerrighet og gir relevant informasjon og struktur
- **Subjekt plass** - tid / rom og anerkjennelse – barnet gis mulighet til reaksjon og selvorganisering
- **Samregulering** – skaper rytme – turtaking mellom to subjekter
- **Ledelse** – viser ansvar og omsorgsintensjoner som voksen – tar en hierarkisk tilpasset posisjon

Struktur

- Foreldrerolle – sosiale forventinger – omsorgstriaden –
- Foreldreposisjon – barnets perspektiv og barneperspektivet
- Attribuering – subjekt- og ansvarsforståelse
- Foreldreetikk

Avhengighet / overgivelse

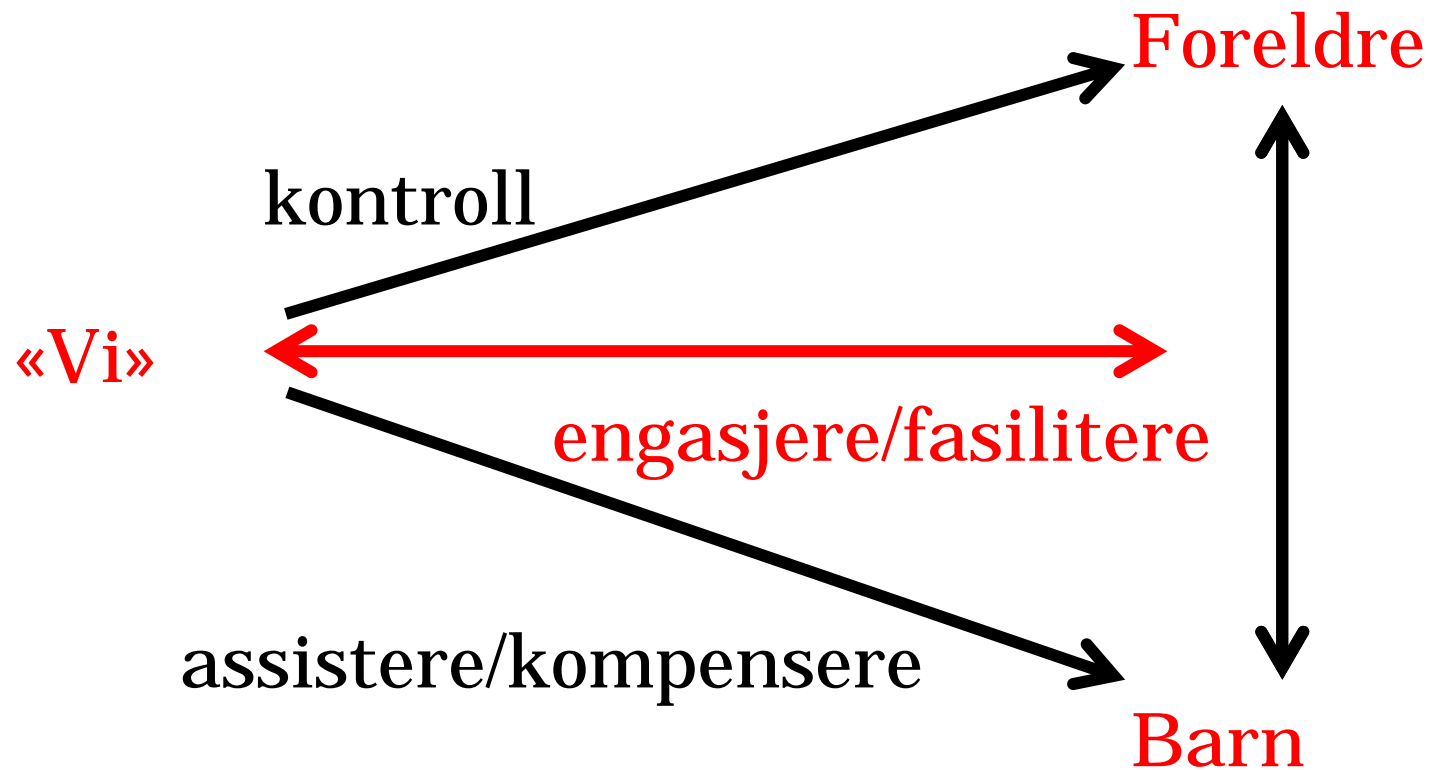
- Barnets avhengighet gjør tilknytning nødvendig
- Tilknytning vokser ut av dialog / kooperasjon
- Det er **behov og egenskaper på begge sider** av tilknytningsrelasjonen

NB:

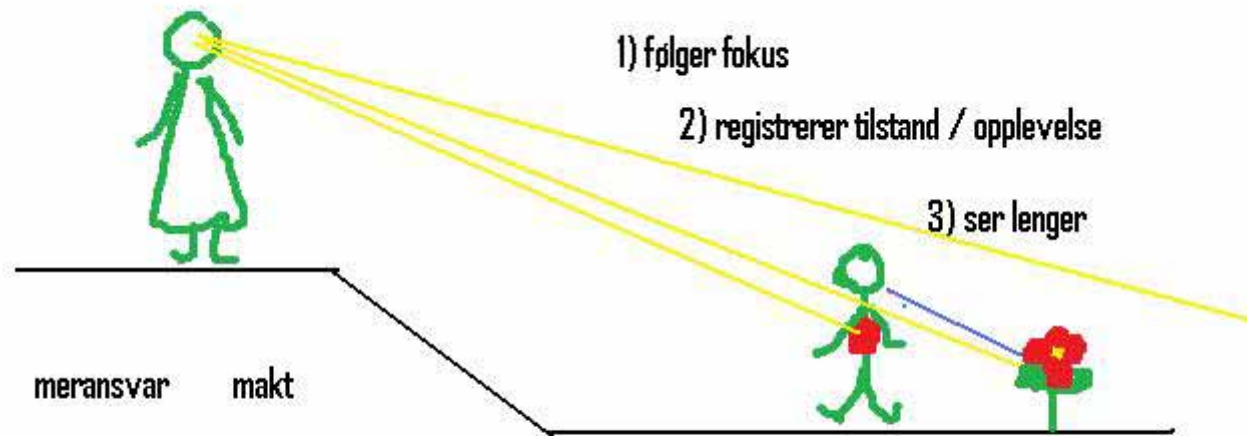
Barnets avhengighet og tilpassingskompetanse kan **maskere** barnets behov og egenskaper, særlig i relasjoner og situasjoner med sterk avhengighet og trussel om avvisning

Det maktsvake barnet er under et vedvarende tilpasningspress

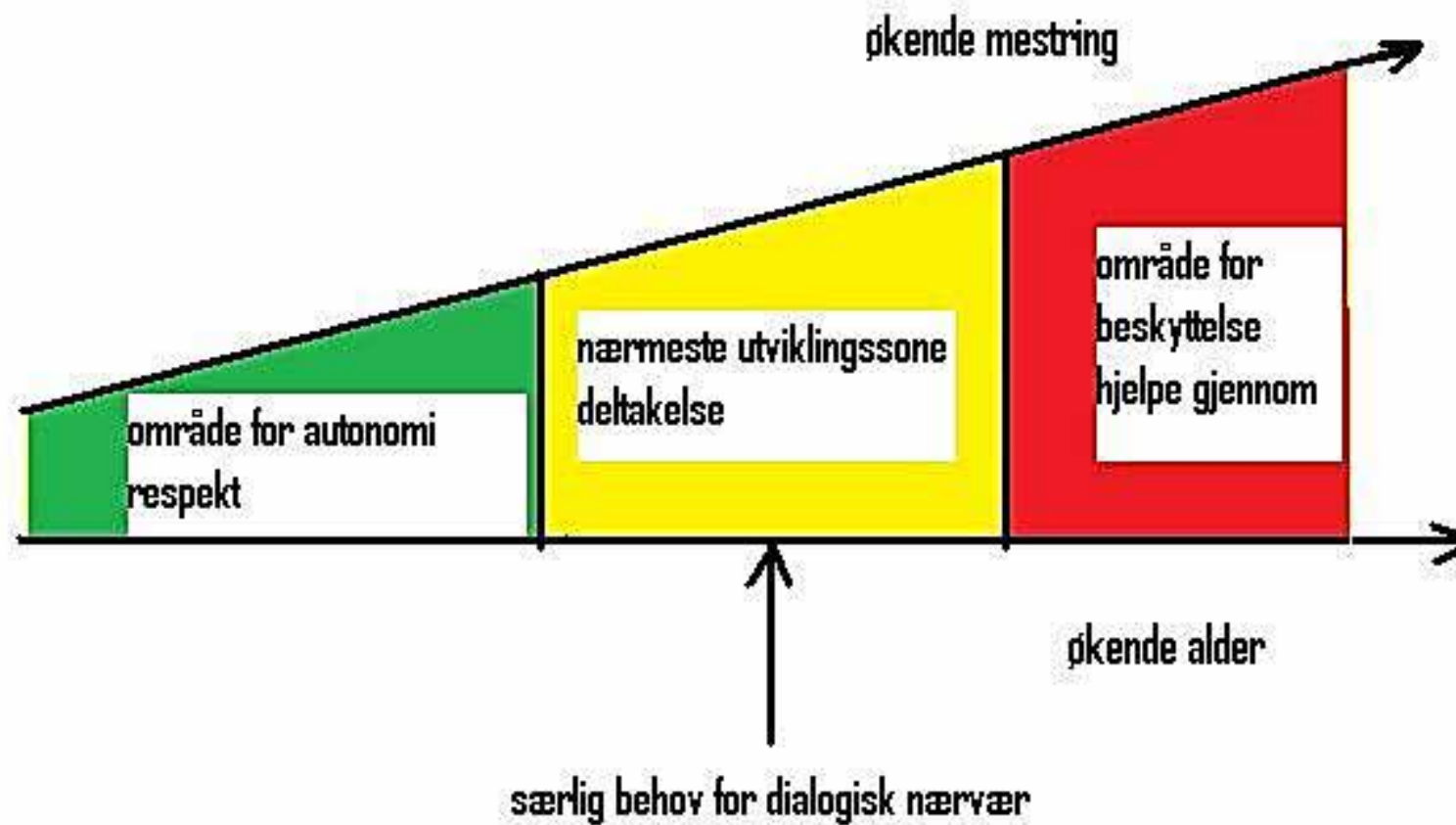
Omsorgstriaden

Barnets perspektiv / barneperspektivet

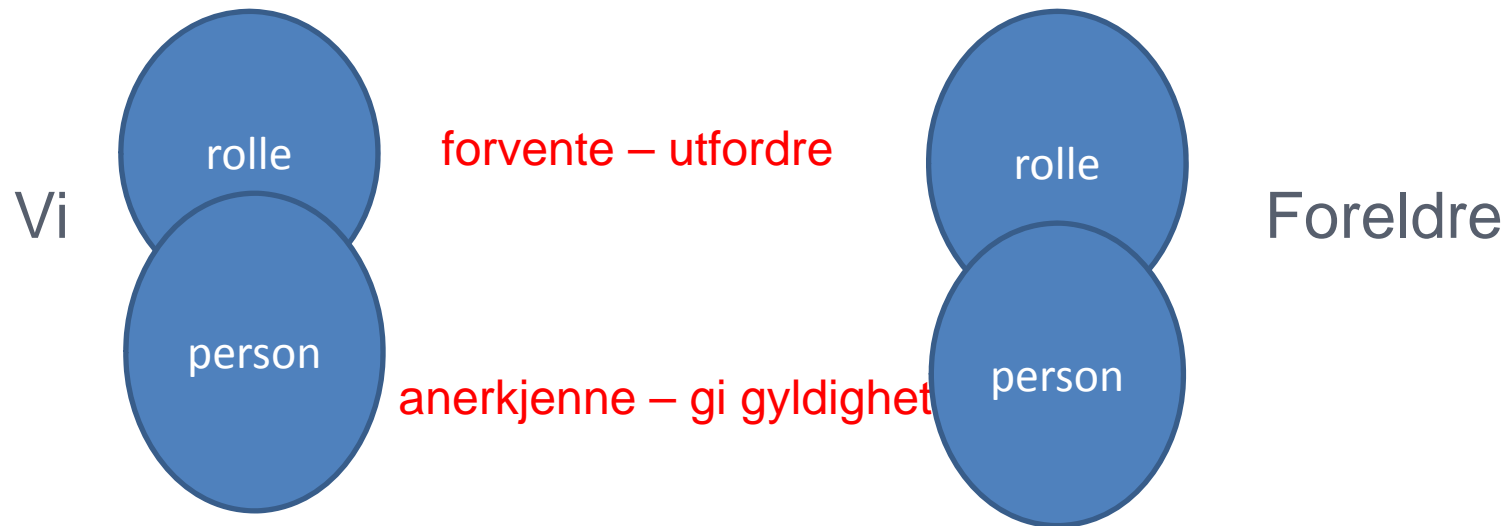

Innramming av nærmeste utviklingszone

Foreldreansvaret

Rollen har: oppgaver – mål og ytelser
Personen har: erfaringer, følelser og aspirasjoner

Vi må stille oss **innenfor erfaringen** til personen og **utenfor oppgaven** i rollen

Intern og ekstern etisk legitimitet for foreldreatferd

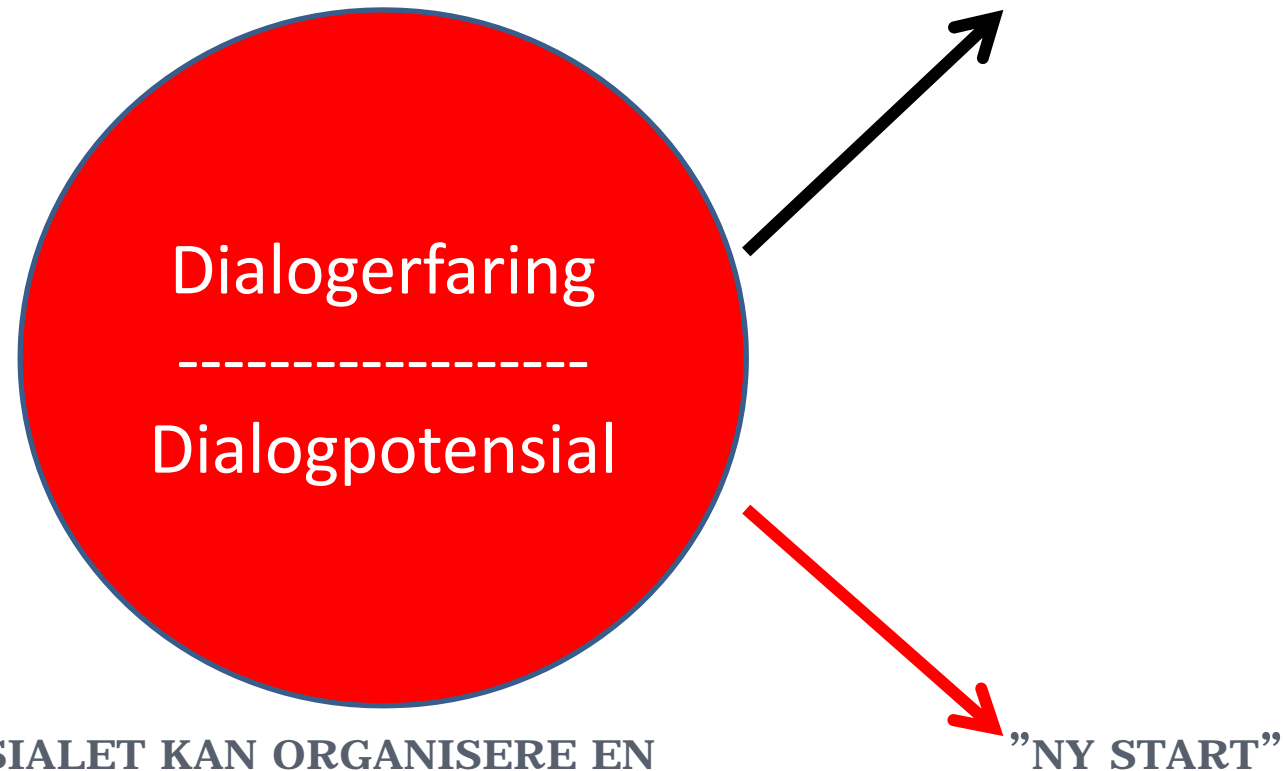
Produkt

- Relasjonelle mønstre – «feed forward»
egenskaper
- Personnarrativer
- Fortellinger

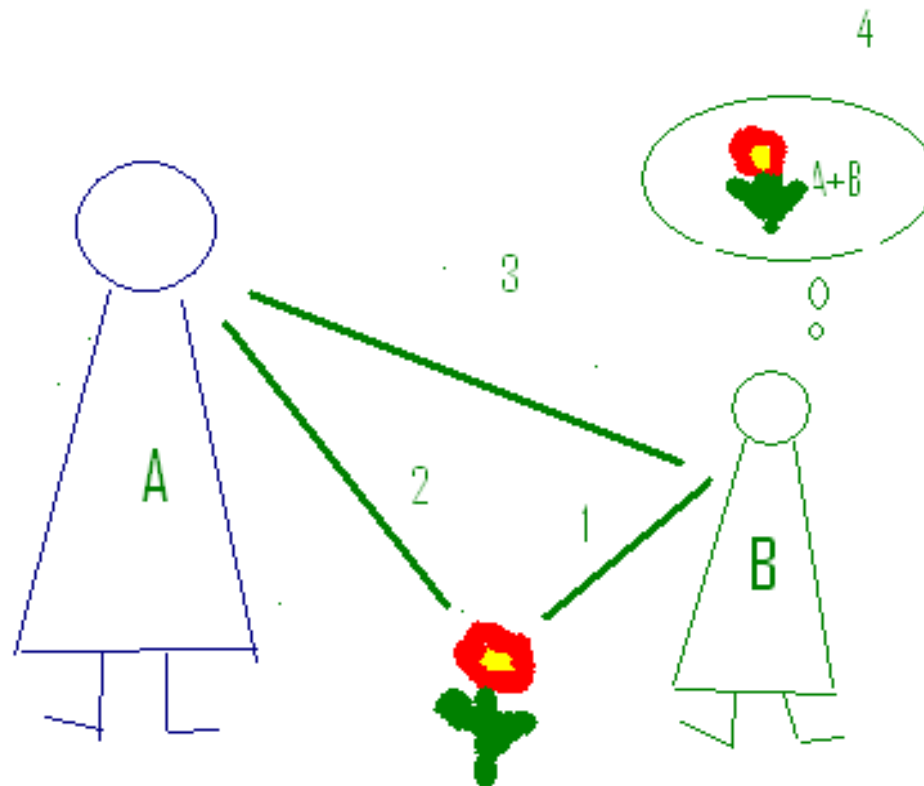
Dialogerfaring skaper mønster

Dialogpotensialet kan bryte mønster

DIALOGERFARINGEN ORGANISERER - «FEEDS FORWARD» - REPETISJONER + -

Barnet danner mening i relasjoner

Fortellingens implisitte relasjonelle kvalitet

- **Medopplevelse** kan erfares av barnet gjennom **deltakelse her og nå** og/eller i en **deltakende fortelling**, og er grunnlag for «historien om meg»
- «Historien om meg» er derfor først og fremst en historie om **«meg og andre»**

En utfordring i våre møter med barn er å gjøre barnets udelte, tabuiserte, ensomme erfaring til **en fortelling delt mellom barnet og viktige andre**, slik at erfaringen kan integreres in en historie som gir selvrespekt

Utviklingsstøttende fortelling 1

- **Beskrivelse** – hvem – hva - hvor – når – hvordan - hvorfor
- **Følelse** – den personlig gyldige erfaringen – opplevelsen
- **Mestring** – utfordringen som overkommes gjennom egen handling eller, NB!, attribueres til andres omsorg

I fortellingen som vi etablerer med barnet, skal de voksne fremstå som forpliktet til å støtte barnet slik at det får erfare mestring, omsorg og utvikling i en relasjonell kontekst

Utviklingsstøttende fortelling 2

- Fange inn barnets **opplevelse og erfaring** og gi denne gyldighet (jeg-format)
- Beskrive barnets **sammenheng**
- Styrke barnets **selvrespekt**
- **Lede** barnet og relasjonen videre (vi-format)

Til å lese

- Hafstad, R., Øvreeide, H. (2011). *Utviklingsstøtte. Foreldrefokusert arbeid med barn (2. utgave)*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. Kristiansand: Høyskoleforlaget. (Svensk utgave på Studentlitteratur. Dansk utgave på Hans Reitzel Forlag)
- Øvreeide, H., Backe-Hansen, E. (2002). *Fagetikk i psykologisk arbeid*. Kristiansand: Høyskoleforlaget. (svensk utgave på Studentlitteratur)
- Øvreeide, H. Hafstad, R. (2007). Det tredje ansikt i barns relasjoner. I Haavind, H. og Øvreeide, H. (red). *Psykoterapi med barn og unge. Del I : Utvikling og forståelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hafstad, R., Øvreeide, H. (2007). Marte Meo-metoden. Hånd i hanske. I Haavind H. og Øvreeide, H. (red). *Psykoterapi med barn og unge. Del II: Fremgangsmåter og forandring*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bøker på www.hoyskolefolaget.no Se også etter svenske og danske utgaver på www.studentlitteratur.se og www.hansreitzel.dk